

Nostra aetate – deklaracja o Kościele a religiach niechrześcijańskich

(streszczenie dla teologii pastoralnej)

Aktualizacja: 16 XI 2025

Podstawy dialogu międzyreligijnego

- **Zjednoczona ludzkość:** Sobór Watykański II zauważa, że we współczesnym świecie ludzkość staje się coraz bardziej zjednoczona. Kościół katolicki bada więc swoje relacje z religiami niechrześcijańskimi, pragnąc **promować jedność i miłość** między wszystkimi ludźmi i narodami, skupiając się na tym, co jest im **wspólne**.
- **Poszukiwanie odpowiedzi:** Wszystkie religie starają się odpowiadać na najgłębsze pytania egzystencjalne człowieka – o sens życia, cierpienie, dobro i zło, drogę do szczęścia, śmierć i wieczność. Świadomość tych **wspólnych poszukiwań** ułatwia dialog: Kościół uznaje, że ludzie różnych wyznań szczerze poszukują prawdy i celu życia, co stanowi punkt wyjścia do **wzajemnego zrozumienia**.
- **Uznanie elementów prawdy i świętości:** Kościół „nie odrzuca niczego, co w [innych] religiach jest prawdziwe i święte” – z szacunkiem odnosi się do sposobów życia, zasad moralnych i doktryn, które często odzwierciedlają „**promień Prawdy, która oświeca wszystkich ludzi**”. Innymi słowy, nawet jeśli wiele różni te religie od chrześcijaństwa, Kościół dostrzega i szanuje obecne w nich ziarna prawdy oraz dobra.
- **Dialog, współpraca i świadectwo:** Kościół **wzywa wiernych do dialogu** z wyznawcami innych religii oraz do **współpracy** podejmowanej roztropnie i z miłością. Chodzi o to, by chrześcijanie – **dając jednocześnie świadectwo swojej wierze i życiu** – potrafili **rozpoznawać, zachowywać i rozwijać** wszystko, co duchowo i moralnie dobre, oraz wszelkie wartości społeczne i kulturalne obecne u wyznawców innych religii. Te wskazania podkreślają postawę **otwartości**: zamiast potępiać z góry, należy szukać **wspólnego dobra**, dzielić się świadectwem wiary i **uczyć się wzajemnie** od siebie tego, co wartościowe.

Religie Wschodu (hinduizm i buddyzm)

- **Szacunek dla duchowych dróg Azji:** *Nostra aetate* z uznaniem mówi o bogactwie duchowym religii azjatyckich. W hinduizmie ludzie kontemplują boską tajemnicę i poprzez bogactwo mitów oraz dociekania filozoficzne poszukują Boga. **„Dążą do wyzwolenia z udręki ludzkiej kondycji poprzez praktyki ascetyczne, medytację lub pełne miłości i zaufania zbliżenie się do Boga”**. Buddyzm natomiast wskazuje drogę prowadzącą z wiarą i ufnością do oświecenia lub wyzwolenia od cierpienia i przemijania świata. Te religie – podobnie jak inne tradycje – starają się **ukołoić niespokojne ludzkie serca** i oferują własne „drogi” zbawienia (doktryny, zasady życia, obrzędy). Kościół **szanuje te duchowe wysiłki** i poszukiwania – widzi w nich autentyczne pragnienie Boga i prawdy. Z tego powodu zachęca chrześcijan, by podchodzili do wyznawców hinduizmu, buddyzmu i innych religii Wschodu z **respektem, otwartością i gotowością do dialogu**, uznając obecne tam wartości (np. życie kontemplacyjne, asceza, medytacja) i dobro moralne. Uznanie to nie oznacza rezygnacji z własnej wiary, ale tworzy **podstawę do przyjaznych relacji** i lepszego wzajemnego zrozumienia.

Postawa Kościoła wobec islamu

- **Uznanie wspólnej wiary w Boga:** Kościół z szacunkiem odnosi się do **muzułmanów** i dostrzega wiele wspólnych elementów wiary. **Czczą oni jedynego Boga, żywego i miłosiernego Stwórcę nieba i ziemi** – z wiarą starają się poddać Jego wyrokom, nawiązując do przykładu Abrahama. Muzułmanie co prawda nie uznają Jezusa za Boga, jednak **oddają Mu cześć jako prorokowi**, a także **wysoko czczą Jego Dziewiczą Matkę, Maryję**. Wyznawcy islamu oczekują dnia sądu, w którym Bóg wszystkich zbawi sprawiedliwych. Podobnie jak chrześcijanie, **doceniają życie moralne – czczą Boga poprzez modlitwę, jałmużnę i post** jako podstawowe praktyki pobożności. Te wspólne wartości i wiara w jednego Boga stanowią fundament wzajemnego szacunku.
- **Dialog i współpraca z muzułmanami:** Sobór przyznaje uczciwie, że **historycznie nie brakowało sporów i nieporozumień** między chrześcijanami a muzułmanami. Dlatego tym bardziej wzywa obu stron do **przezwyciężenia dawnych urazów**. **„Ten święty synod zachęca wszystkich, aby zapomnieli o przeszłości i z szczerym sercem współpracowali na rzecz wzajemnego zrozumienia”**, a także wspólnie **promowali**

sprawiedliwość społeczną, moralne dobro, pokój i wolność dla całej ludzkości. Ta zachęta ma wyraźny wymiar pastoralny: budowanie relacji opartych na **szczerości, zaufaniu i pojednaniu**. W praktyce duszpasterskiej oznacza to podejmowanie dialogu z wyznawcami islamu, inicjowanie wspólnych działań charytatywnych czy społecznych i dawanie razem świadectwa wartościom takim jak pokój, sprawiedliwość i poszanowanie godności każdego człowieka.

Postawa Kościoła wobec judaizmu

- **Wspólne dziedzictwo wiary:** Kościół podkreśla **szczególną więź duchową z narodem żydowskim**, wynikającą ze wspólnego dziedzictwa biblijnego. Chrześcijaństwo wyrasta z korzeni Izraela: Bóg w niewypowiedzianym miłosierdziu zawarł **Stare Przymierze** z Żydami i to im **powierzył objawienie Starego Testamentu**. Kościół nie zapomina, że czerpie „**duchowe bogactwo z korzenia dobrze pielęgnowanego drzewa oliwnego, do którego zostały wszczepione dzikie gałązki, czyli poganie**” – obraz ten przypomina, że poganie (narody) zostali wszczepieni w szlachetny pień Izraela. Z narodu żydowskiego **pochodzą patriarchowie, Mojżesz, prorocy, a także Maryja, Jezus Chrystus (według ciała) oraz Apostołowie** – filary Kościoła. Kościół wierzy, że **przez krzyż Chrystusa, „naszego Pokoju”, Żydzi i poganie zostali zjednoczeni, tworząc jedno w Nim**. Świadomość tych wspólnych korzeni powinna przekładać się na postawę wdzięczności i szacunku wobec Żydów w duszpasterstwie: chrześcijanie powinni pamiętać, jak wiele zawdzięczają ludowi Starego Przymierza.
- **Dialog i pogłębianie zrozumienia:** W związku z tym wielkim wspólnym dziedzictwem Sobór zachęca do **coraz większego wzajemnego zrozumienia i szacunku** między katolikami a Żydami. Zaleca szczególnie **braterski dialog**, a także wspólne **badania biblijne i teologiczne**, dzięki którym obie strony lepiej poznają swoje tradycje i przezwyciężą uprzedzenia. Dla duszpasterzy oznacza to popieranie inicjatyw dialogu chrześcijańsko-żydowskiego, edukację wiernych na temat judaistycznych korzeni chrześcijaństwa oraz organizowanie spotkań, które budują zaufanie i przyjaźń.
- **Prawda w katechezie – żadnego odrzucenia:** *Nostra aetate* stanowczo koryguje błędne interpretacje, które w przeszłości były źródłem antyżydowskich postaw. Przypomina, że choć niektórzy przywódcy żydowscy i ich zwolennicy przyczynili się do śmierci

Jezusa, to „tego, co wydarzyło się podczas Jego męki, nie można przypisywać wszystkim Żydom bez wyjątku ani Żydom żyjącym w tamtym czasie, ani Żydom współczesnym”. Kościół – choć jest nowym Ludem Bożym – nie uważa narodu żydowskiego za odrzucony przez Boga. Sobór wyraźnie stwierdza, że **Żydzi nie są przekłęci ani odrzuceni przez Boga**, jakoby miało to wynikać z Pisma Świętego. W związku z tym **wszyscy kaznodzieje i katecheci powinni czuwać**, aby w nauczaniu **nie przekazywać niczego niezgodnego z prawdą Ewangelii i duchem Chrystusa**. Praktyczna konsekwencja: w duszpasterstwie należy unikać języka lub sugestii, które przedstawiałyby Żydów jako bogobójców czy narodowość przekłętą – taka narracja jest fałszywa i sprzeczna z duchem chrześcijańskim. Zamiast tego katecheza powinna podkreślać miłość Boga do Izraela oraz wierność Jego obietnicom.

- **Potępienie antysemityzmu:** Kościół, kierując się duchem Ewangelii (a nie jakimikolwiek względami politycznymi), **odrzuca i potępia nienawiść, prześladowania oraz wszelkie formy antysemityzmu** wymierzone przeciw narodowi żydowskiemu **kiedykolwiek i przez kogokolwiek**. Taka jednoznaczna deklaracja staje się fundamentem duszpasterskiej postawy Kościoła: **jakikolwiek uprzedzenia lub wrogość wobec Żydów są niedopuszczalne**. W praktyce oznacza to, że Kościół zobowiązuje swoich wiernych do przewyżniania stereotypów i budowania postawy braterstwa względem starszych braci w wierze.

Braterstwo, pojednanie i sprzeciw dyskryminacji

- **Braterska postawa wobec każdego człowieka:** Dokument podkreśla uniwersalną zasadę moralną: **nie można prawdziwie wzywać Boga jako Ojca wszystkich ludzi, jeśli nie traktuje się każdego człowieka jak brata**. Nasza relacja z Bogiem Ojcem jest nierozzerwalnie związana z relacją do innych ludzi. Pismo Święte mówi: „**Kto nie miłuje, nie zna Boga**” (1 J 4,8). Dla duszpasterstwa wynika z tego, że każda forma braku miłości czy pogardy wobec bliźnich podważa autentyczność naszej wiary – **miłość bliźniego jest warunkiem wiarygodności miłości do Boga**.
- **Brak podstaw do dyskryminacji:** Sobór deklaruje, że **nie istnieje żadna podstawa teoretyczna ani praktyczna, która usprawiedliwiałaby dyskryminację** jakiegokolwiek osoby lub grupy. Wszyscy ludzie mają tę samą godność, ponieważ wszyscy zostali

stworzeni na obraz Boga. **Różnice rasy, narodowości, statusu społecznego czy religii nie umniejszają godności człowieka** – dlatego nie mogą być powodem wykluczenia czy złego traktowania. W duszpasterstwie ta zasada przekłada się na wezwanie do jednakowego szacunku wobec każdego człowieka, niezależnie od jego pochodzenia czy przekonań.

- **Potępienie wszelkiej dyskryminacji:** Kościół **potępia jako obce duchowi Chrystusa wszelkie formy dyskryminacji lub krzywdy** wyrządzanej ludziom **z powodu rasy, koloru skóry, warunków życia czy wyznawanej religii**. Tego rodzaju postawy i czyny są sprzeczne z Ewangelią miłości. **Przeciwnie**, chrześcijanie są wezwani, by życiem świadczyć o swojej wierze w świecie: Sobór **usilnie prosi wiernych**, aby – na wzór pierwszych apostołów – „**prowadzili dobre życie pośród narodów**” oraz „**o ile to możliwe, żyli w pokoju ze wszystkimi ludźmi**” (por. 1 P 2,12; Rz 12,18). Taka postawa codziennego świadectwa dobroci, uczciwości i **dążenia do pokoju ze wszystkimi** stanowi konkretną realizację wezwania Chrystusa. Dzięki temu chrześcijanie stają się „**synami Ojca, który jest w niebie**” – czyli prawdziwymi dziećmi Boga, dającymi światu przykład braterstwa, przebaczenia i jedności.

Podsumowanie (aspekt pastoralny):

Deklaracja *Nostra aetate* wyznacza kierunek **pastoralnego zaangażowania Kościoła** w relacje z wyznawcami innych religii. Zamiast izolacji czy konfrontacji nakreśla drogę **szacunku, dialogu i współdziałania**. Duszpasterze i wierni są wezwani do **postawy otwartości i serdeczności** wobec wszystkich ludzi, niezależnie od ich religii, uznając w nich dzieci jednego Boga. W praktyce oznacza to promocję wspólnych wartości, **wzajemne poznawanie się**, eliminowanie uprzedzeń oraz **wspólne świadectwo** na rzecz pokoju, sprawiedliwości i prawdy. Nade wszystko zaś Kościół ma uczyć swoich wiernych, że **autentyczna miłość bliźniego** – każdego bliźniego – jest podstawą skutecznego głoszenia Boga, który jest **Miłością**.